

Més enllà de **SAN FRANCISCO**

Viatge per Califòrnia tot esperant Obama

Toni Mollà

bromera **actual**

Premi de Narrativa
Ciutat de València

El taxista ha arribat puntual a casa. Només fa un mes que vivim ací, a Massalfassar, i encara no coneixem la manera d'eixir-ne fora d'hores. És un poble menut, bastant més que Meliana, on tots tres –Marisa, Marina i jo mateix– vam nàixer i on hem viscut fins ara. Massalfassar es troba a deu quilòmetres mal comptats de la ciutat de València, direcció nord, però no disposa de línia de metro ni de parada regular de taxi. El tren de rodalia té poca freqüència, només un pas a l'hora. Ahir, fent-nos el te de mitjan vesprada al Cafè l'Infern –parret mitgera amb l'església parroquial!–, Oriol i Xon ens van passar el contacte d'un taxista de la ciutat que s'ha instal·lat, com nosaltres, en una de les urbanitzacions de nova planta que envolten el nucli tradicional del poble. Massa sort que hem tingut! L'Infern s'ha convertit en el nostre càlid centre d'acollida i d'informació municipal a Massalfassar.

En efecte, quan encara faltaven cinc minuts per a les sis del matí, el taxista era, com un clau, a la porta de casa. Hem eixit cap a l'aeroport per l'Eix de la Gombalda, en direcció al *by-pass* que fa de circumval·lació de l'autopista A-7 al voltant de la ciutat de València i de la comarca de l'Horta. Abans de les sis i mitja ja érem a Manises, amb l'equipatge a punt per a la facturació i carregats d'il·lusions acumulades durant vora l'any en què hem preparat aquest viatge a Califòrnia. Poca bromal! Califòrnia, el Golden State, ànima escindida entre l'aparador de Hollywood, d'una banda, i Silicon Valley i els negocis del silici i del microxip, de l'altra. Entre Los Angeles –«la més brutal de les ciutats nord-americanes», segons Jack Kerouac–,

i San Francisco, bressol del *Summer's Love* i pàtria literària de Dashiell Hammett. Un viatge esperat amb candeletes!

En el taxi mateix, gràcies a la ràdio, ens hem assabentat de la nominació oficial de Barack Obama com a candidat demòcrata a la presidència dels Estats Units d'Amèrica. No és cap novetat, si bé ho mirem. La cosa estava ben embastada des de setmanes arrere. Però, en política, com en tants aspectes de la vida oficial, la realitat necessita un certificat d'autenticitat, un nomenament formal. Després de marejar l'electorat liberal durant mesos, els compromissaris assistents a la Convenció Nacional Demòcrata, que se celebra aquests dies a Denver, Colorado, han atorgat la seua confiança al senador d'Illinois per davant de Hillary Clinton. El camí cap al Capitoli d'aquest home d'arrels afroamericanes i elegància italiana no ha estat gens fàcil. Els Clinton tenen encara molt de poder acumulat en la rogalia del partit i en l'estructura mediàtica adjacent. El matrimoni Clinton forma part de l'*establishment*, tal com s'ha cansat de repetir el mateix Barack Obama durant la contesa amb la senadora de Nova York i digníssima senyora de l'antic president. Això, no ens enganyem, aporta molta influència i capacitat de maniobra. Els Clinton formen part de l'elit del poder, l'aristocràcia nord-americana, amb fortíssims ressorts de coacció. Però les raons finals de la democràcia són les majories demoscòpiques i no els interessos de les minories selectes. Contràriament, Barack Obama representa, com diu un dels seus eslògans preferits, l'esperança, llavor novella. Estèticament, a més, presenta, davant de l'electorat nord-americà i del món sencer, unes tonalitats no solament cromàtiques, que no són poc en un país on fa quatre dies l'esclavisme era permès com la cosa més natural. Barack Obama, vist des d'Europa, és un raig d'optimisme, un cresol de llum que s'encén a l'altra

banda de l'Atlàntic, allà on es genera la visió del món que domina també en aquesta vora. Els americans es mereixen passar la pàgina de George Bush fill. Però l'Afganistan, l'Iraq, Cuba i nosaltres, també.

Ens hem desdijunat a la cafeteria de l'aeroport, pura alimentació de subsistència. Una llàstima, perquè el primer àpat del dia és el que solc fer amb més gust i atenció. Temps hi haurà de refer-se'n, que he pensat entre mi. Amb puntualitat alemanya, hem embarcat en un vol de Spanair cap a Munic, la capital de Baviera, l'aeroport de la qual constitueix un *hub* immens, nus de connexions planetàries d'un eixam d'aerolíniees que teixeixen els nervis comunicatius del planeta. Des d'allí, hem volat directament a San Francisco en un avió de Lufthansa, còmode i amb un personal de tracte agradable. Hem preferit aquesta combinació de vols perquè volíem estalviar-nos els enllaços dins de territori nord-americà. No hi tenim bones experiències. Abans d'emprendre els vols, teníem al cos una por continguda, aquesta és la veritat. Encara no fa dues setmanes de l'accident d'un avió de Spanair a l'aeroport de Madrid en què van perdre la vida més de cent cinquanta passatgers. Els accidents aeris són tan cridaners –sobretot a l'era de la televisió– que espanten fins i tot aquells que, com nosaltres, trobem un punt de plaer irresponsable en l'ús d'aquest mitjà de transport. Amb tot, fa feredat només de pensar en aquell pobre personal que hi va pujar buscant la vàlvula d'escapament de les vacances i hi va trobar una mort espantosa. No ens n'hem dit res entre nosaltres. Però, vulgues que no, se't regiren els budells només de pensar-ho i has de contenir una respiració un pèl descompassada i taquicàrdica. Les atencions per part de les tripulacions dels vols han estat especialment corteses i satisfactòries, encantadores. O potser

m'ho ha semblat a mi, massa atent als sorolls propis de la nau i, alhora, a la gestualitat i els moviments de les hostesses amunt i avall.

El primer avió s'ha enlairat de Manises a les 7.55 en punt. Ha estat un vol plàcid, sense cap mena de contratemps. L'ateratge a Alemanya, suau, perfecte. No teníem el vol cap a San Francisco fins a les 4.30 de la vesprada. Moltes, massa hores d'espera en l'aeroport –l'exemple canònic del que Marc Augé va anomenar els «no-llocs»–. Però allargar-nos cap a la ciutat de Munic era una temeritat innecessària. També fóra cas que, després d'un any esperant aquest viatge, haguérem perdut el vol per un parell de cerveses –excel·lents, d'altra banda!– al Viktualienmarkt de la capital bavaresa. Com sol dir el savi pensament popular, val més perdre que més perdre. D'acord amb l'axioma conservador, hem decidit de quedar-nos a l'aeroport de Munic, que disposa d'unes instal·lacions modernes i confortables i uns establiments de restauració abellidors per als passavolants com nosaltres.

La veritat és que el viatge està molt programat, potser massa i tot. Marisa, que n'és la productora executiva, sol deixar poc de marge a la improvisació o l'atzar. Les setmanes i els dies anteriors a qualsevol eixida, devora àvidament guies, prospectes, llibres i revistes de viatges –que ara n'hi ha tantes–. Només faltava la xarxa de totes les xarxes, que constitueix un món infinit d'estímuls i de recursos per al viatger i els seus documentalistes. Marisa hi navega a veles desplegadas i troba llocs web autènticament impensables on et diuen fins i tot la roba que has d'emportar-te, l'oratge que farà en la teua destinació, el menú que convé que demanes en cada restaurant i la marca de cervesa segons la taverna. L'espontaneisme, tan propi d'una certa esquerra poètica de la nostra generació, té

poc de marge a ma casa, on la cultura cartesiana d'arrel francesa domina sense oposició intel·lectual explícita. El tema esdevé, a més, matèria de profundes converses amb un cercle d'amics viatgers, cultes i cosmopolites, amb qui compartim el desfici del desplaçament físic amb una curiositat sense vores. Amb un mètode científic i una eufòria incontenible, Marisa i els seus còmplices nòmades dissenyen les nostres peripècies familiars cap ací i cap allà.

En qualsevol cas, ha estat una llàstima no poder allargar-nos a Munic. De fet, Munic ha estat una de les nostres darreres descobertes viatgeres. Fa anys que coneixem Berlín, per exemple. També Colònia, que no em diu massa, llevat dels barris de vora riu. Però a Munic, hi vam anar l'estiu passat per primera vegada, i hi tornaria demà mateix. Em va semblar una ciutat rica i benestant. Una mena de Barcelona de l'Europa Central. Ben urbanitzada al voltant de la Marienplatz i excel·lentment connectada per una zona de vianants amb el barri universitari, que és on vam fixar la nostra residència durant aquells dies. Un barri que, malgrat ser l'estiu, mantenia un excel·lent to de vitalitat, especialment a la nit, quan els estudiants animaven els restaurants i els llocs de copes amb música en directe. Per si això no era prou, hi vam menjar –i beure!– la mar de bé, cosa que sempre arregla el cos i endolceix els records. La carn del país i el riesling també fan un excel·lent maridatge fora del menú de cerveseria tradicional.

L'eixida cap a San Francisco també ha estat puntual. L'avió era una mica estret, amb poc de lloc per a estirar les cames. Hem viatjat amb una certa incomoditat tractant-se d'un vol transoceànic. Han estat més d'onze hores de vol –massa–. Però, després de les primeres dues hores des de l'enlairament, la monotonia et fa venir un estat de semiconsciència molt

plaenter. Hem llegit la premsa del dia, hem escoltat música i hem vist un parell de pel·lícules: *Algo pasa en Las Vegas* –molt adequada i arrelada al medi que ens espera d'ací a uns dies– i *Memorias de África*. En un dels magazins que m'havia portat en la bossa de viatge, hi ha una entrevista sucosa amb George Steiner, a qui, a la vora de la vuitantena, agrada escandalitzar els seus lectors amb proeses sexuals, viscudes o només imaginades –que, malgrat el que diguen els escriptors lírics, no és ben bé el mateix–. La mateixa revista porta un reportatge del comiat de les cendres de Hunter S. Thompson, l'autor de *Miedo y asco en Las Vegas*, l'inventor del periodisme *gonzo*. Hem volat per dalt d'Hamburg cap a Oslo. Quan me n'he adonat, ja ens trobàvem sobre Islàndia, direcció a Groenlàndia, sempre enfarinada, a 34.000 peus d'alçària i -63°F de temperatura exterior. A poc a poc, hem deixat arrere el continent europeu.

En realitat, aquest viatge l'havíem d'haver fet només Mari-sa i jo. Li ho havia promès després d'un viatge meu, ja fa uns anys, a San Francisco i Los Angeles, en què em vaig quedar literalment enganxat al luxe i la varietat d'aquestes metròpolis de la costa oest americana. L'havíem planificat amb mesos d'antelació. Havíem d'haver eixit el 28 de setembre, d'ací a un mes just. Marina, la nostra filla, havia d'estar ja instal·lada a Poitiers, a França, o a Barcelona, les dues destinacions universitàries que, en teoria, tenien més bitllets en la seua loteria preuniversitària. Quedar-se a estudiar a València era una opció que no havíem previst seriosament cap dels tres. Doncs, sí: finalment, s'ha matriculat a la Facultat d'Economia de la Universitat de València i a València estudiarà. Com que era el darrer curs abans d'incorporar-se a la vida universitària, Marina s'ha muntat un estiu de princesa rica, cosa que no correspon amb la seua herència genètica –tan important en les dinasties

reials—. Certament, ha conclòs els estudis mitjans amb molt de profit, cosa que li permetia accedir als estudis que més s'estimara i en la universitat que considerara oportuna. Tenia totes les portes obertes gràcies a un expedient acadèmic difícilment millorable. Però a gosades que s'ho ha cobrat al llarg d'aquest estiu de traspàs. Va començar amb un viatge a Mallorca –obligatori, segons ella!– amb tota la colla de l'institut on ha cursat el batxillerat. En tornar, va passar tres dies a casa –estació d'enllaç– abans d'emprendre un segon viatge amb una colla més restringida de companys per l'Europa civilitzada gràcies a un bitllet d'InteRail combinat amb aquells vols de *low cost* que han democratitzat el desplaçament. Marina i la seua penya van volar des de Manises fins a Maastricht, una ciutat mitjana, encantadora, d'un urbanisme antic i amable amb el vianant que hi passeja. Des d'allí, es van desplaçar en tren cap a Luxemburg, Bruges –quina postal més preciosa aquesta ciutat on va residir Lluís Vives!–, Brussel·les, Amsterdam i, finalment, París, des d'on van emprendre el vol de tornada. Ben mirat, un grup de joves de divuit anys tenen prou a estar junts i tant se val que la destinació siga l'Europa il·lustrada o Lapònia occidental. A diferència de nosaltres, que necessitem cada vegada més estímuls externs, la festa i l'alegria, ells la duen al cos i poca cosa més necessiten. En tornar d'aquesta excursió europea, tres dies més a l'estació d'enllaç i cap al campament *scout* –renúncia impossible, per descomptat!–. Dues setmanes llargues als Pirineus catalans amb la colla melianera de xiruca i sac de dormir. I ara, a Califòrnia amb els pares. No està gens malament del tot!

Mentre Marina era per Europa, nosaltres teníem previst –i pagat– passar una setmana a Istanbul. Una hospitalització de ma mare la vespra mateix de l'inici del viatge ens va deixar a

terra amb la maleta a punt i les il·lusions fetes miques. Gràcies que Marisa, especialista en el disseny de les peripècies viatgeres, havia contractat una assegurança que, Déu volent, farà que ens reintegren, d'ací a uns mesos, una part de la despesa del vol i de l'hotel. Pensat i fet, amb els diners que previsiblement ens tornaran del no-viatge a Istanbul, Marina, si avançàvem un mes l'eixida cap a Califòrnia, podia incorporar-se a l'expedició al Far West. Com si no n'haguera tingut prou! Li ho vam comentar telefònicament mentre era a Amsterdam i va tardar exactament tres segons a apuntar-se a l'expedició. Filla de músics, balladora segura, sol dir també amb saviesa la cultura popular. Més festa, més colla, que pensem sa mare i jo. Una exigència programàtica de la xica: visita innegociable a Santa Barbara i a Las Vegas, destinacions audiovisuals de primera magnitud. Aprovat i beneït. A Santa Barbara i els voltants es va rodar *Entre copes –Sideways*, en la versió original–, una de les pel·lícules més relaxants que he vist els darrers anys. M'agradarà de passejar per aquells paisatges tan amables i tastar aquells vins que per ací costen de trobar a preus raonables. Las Vegas, que vaig visitar fa uns anys, és una mena de parc temàtic de l'entreteniment i del pecat, de manera que m'alegrarà de passar-hi un parell de dies. «Tot en aquesta vida és millor la segona vegada» canta la inigualable Sarah Vaughan. En qualsevol cas, el viatge d'enguany té com a objectiu prioritari recórrer Califòrnia en cotxe, rodar per aquelles carreteres com una mena de Jack Kerouac en família –la qual cosa deu ser una *contradictio in terminis*– i ja ben bé fora d'edat. Però, en fi, el vell somni de conduir per la Highway One, travessant la Central Coast i per la literària i nostàlgica Route 66 –la Mother Road de John Steinbeck a *Els ceps de la ira*– la tenim a només uns dies de fer-se realitat. «Get your kicks on Route

66» va escriure Bobby Troup a la dècada dels seixanta, una peça que després hem sentit centenars de vegades gràcies als Rolling Stones i a Manhattan Transfer:

If you ever plan to motor west
Travel my way, take the highway that's the best
A-get your kicks on Route sixty-six

It winds from Chicago to LA
More than two thousand miles all the way
Get your kicks on Route sixty-six

[...]

Won't you get hip to this timely tip
When you make that California trip
A-get your kicks on Route sixty-six

Dos xiquets de bolquerets ens han acompanyat durant tot el viatge de Munic a San Francisco a esquerra i dreta dels nostres seients. L'un no ha parat de bramar, desconsolat. Viatjava sol amb sa mare, una americana més desconsolada encara que el seu fill que ja no sabia ni què fer ni què donar a la seua criatura dolcíssima. L'altre, que viatjava amb una parella mixta d'americà i catalana, no ha obert un ull ni ha badat boca en tot el trajecte. Els pares, aliens a la felicitat del seu fill, han begut cerveses sense parar. Hem arribat a San Francisco –Friscó per als seus habitants– a mitjan vesprada, hora d'ací. Vora vint-quatre hores des que vam eixir de Massalfassar. Estem

mòlts, exhaustos. Són moltes hores sense descansar com el cos demana. Anit tampoc vaig dormir massa. Era una nit calmada i plàcida, però no podia agafar el son de cap de les maneres. Des del llit, se sentia un gat que plorava sobre el tel dels grills i de les cigales, incansables, que tanta companyia fan. Vaig mirar el rellotge despertador Déu sap les vegades. No em feia mal res. Però vaig passar bona part de la nit amb uns ulls com plats. De tant en tant, se sentia també la remor del fullam de la morera que presideix la banda de darrere de la casa. Una mica més lluny, esmorteït, el soroll de les carcasses d'algun poble de la rodalia en festes. També tenia por d'adormir-me, de perdre el vol. La casa nova i l'emoció del viatge em tenien una mica neguitós, marejat com mai pels somnis acumulats durant un any de lectures, de pel·lícules i de cançons.

L'arribada a San Francisco és ben diferent de la de Nova York, per exemple. Des del primer moment t'adones que, salvant –com és natural– les distàncies, arribes a una ciutat diguem-ne de format europeu, una d'aquelles ciutats a què estàs acostumat. Nova York és més impactant per als ulls del turista europeu. San Francisco provoca un sensació de descoberta i de novetat, però també de familiaritat. La presència de la mar –de The Bay: des de Santa Rosa i Sebastopol, al nord, fins a San José i Saratoga, al sud– en determina l'ordenació territorial. A primera vista, només el Districte Financer –el Wall Street de la costa oest– destaca per la volumetria construïda a la manera vertical de Nova York. La resta –a mitges per la cultura dels pobles que hi han deixat petjada, a mitges per l'exigència del territori i els terratrèmols– són construccions sense alegries pels alts. El taxista que ens ha recollit a l'aeroport, un xicot molt extravertit i de riota fàcil, ens ha donat la benvinguda a la «República de Califòrnia» i, vés a saber per

què, ens ha parlat sempre en francès. No devia tenir encara la quarantena d'anys i lluïa al cap la reglamentària gorra de beisbol. En el CD del cotxe –un magnífic Mercedes compacte de gasolina– sonava «A taste of honey» interpretada per la veu inconfusible de Tony Bennet:

Winds may blow over the icy sea
I'll take with me the warmth of thee
A taste of honey
A taste much sweeter than wine

I will return
I'll return
I'll come back for the honey and you

[...]

He ne'er came back to his love so fair
And so she died dreaming of his kiss
His kiss of honey
A taste more bitter than wine

I will return
I will return
I'll come back for the honey and you
I'll come back for the honey and you!

Ens hem instal·lat a l'hotel, al Bush Street, a cinquanta metres curts de la porta de Chinatown, cantonada amb Grant Street,

el carrer major d'aquest barri tan emblemàtic de la ciutat. Aquest barri xinès de San Francisco també és distint del de Nova York. El Chinatown d'ací té vida pròpia, diguem-ne cívica. Amb hotels, restaurants i botigues que trepitgen els turistes de pas. Però també amb escoles, parcs, jardins, cinemes i esglésies on es reuneixen, juguen, xarren i s'entretenen, viuen i moren els residents. El Chinatown de Nova York és caòtic, si fa no fa una cruïlla de carrers destinats a la venda i el regateig amb el turista d'anada i tornada a la recerca de preus rebentats i productes falsificats amb denominació d'origen de les grans marques comercials. En qualsevol cas, els Chinatown, el d'ací com el de Nova York, són mons segregats pel simple pas de només un carrer, un poc aliens a la resta de la trama urbana de les respectives ciutats. Diríem que cada pany de cases és un món. «*Son cosas que pasan en Nueva York*», escriu Eduardo Jordá, «*cruzas una calle y de pronto has cambiado de país y de continente*». L'hotel està regentat per orientals. Fins ara només hi hem vist un empleat –occidental– bastant malcarat, amb cara de pocs amics. Seran cinc nits a la ciutat. Convé fer les coses bé des del primer instant. Tres adults a la mateixa habitació és quasi una multitud, si falla un cert ordre. L'esperit cartesià de la família ajuda a no topetar-se quan no és necessari i forçós.

Hem baixat a fer un mos abans de ficar-nos al llit. Era ja tard i feia fred. Gran descobriment a la mateixa cantonada de Bush Street: la Maison de la Presse, un *bistrot* més francès que la majoria dels que hi ha repartits pels barris parisencs. A l'entrada, mentre et fas l'aperitiu, pots fullejar i adquirir premsa de tot el món. El servei es desfà en unes atencions magnífiques. La *soupe à l'oignon* ha estat familiar i reparadora. No volíem sopar massa, però les *crêpes* salades, acompanyades

d'un cabernet sauvignon de Napa Valley ens han deixat el cos en el punt just que necessitàvem per a anar a jaure satisfets. En eixir de sopar, la boira tapava pràcticament els gratacels del Districte Financer, que limita amb Chinatown per la banda de baix, vora la badia. El cel, estelat només a pedaços, esgarrat. L'efecte visual augmenta la màgia de la ciutat. Ara, Marisa i Marina ja dormen, mentre jo faig aquestes quatre notes, amerat d'una alegria silenciosa. Córrec les cortines i, des de la finestra de l'habitació, l'espectacle que s'hi veu és massa euforitzant per a anar-se'n al llit. Em falten ulls, literalment fascinat. Des d'ací, s'hi veuen edificis familiars, molts d'ells acabats de restaurar, la majoria amb aquelles escales de ferro exteriors que recorden també el Baix Manhattan. De sobte, el silenci s'ha trencat per un escandalós comboi de camions de bombers –rojos, lluents– que passen desbocats cara avall. Les xiques s'han sobresaltat, però no han arribat a perdre el fil de la son. Demà ens espera la ciutat al matí, que és com més m'agraden les ciutats, amb totes les hores per davant. Però em ve al cap que avui és el natalici de mon pare, un home posat al món per a alegrar la vida dels altres. Atent sempre al gest i al detall com si només trobara sentit a una existència de segona mà, viscuda per persona interposada, a través nostre. Ha fet 82 anys. Ha passat una setmana una mica fora de punt. Diríem que té una mala salut de ferro. L'he conegut sempre amb problemes digestius que no l'han deixat viure tranquil i que l'han obligat a fer una vida quasi de frare benedictí. No li he vist mai prendre un cafè ni una copeta d'alcohol de cap mena. Només un got de vi –«begut solemnement», que diria Vicent Andrés Estellés– els dies assenyalats. Potser per això mai no deixa passar un dia com avui per a reunir tota la família –fills i néts, gendre i nores– al voltant d'una taula ben parada. La

celebració no es perdrà. Només l'ha ajornada per a la nostra tornada, quan creu que ja s'haurà recuperat d'aquesta crisi eterna que va i ve d'acord amb conjuntures que ni els metges ni ell mateix saben molt bé interpretar. Ara que hi pense, la nostra vida no té res a veure, certament, amb la dels nostres pares. La seua ha estat una existència monòtona, durant la qual «amb un ritme igual, lent i tranquil, l'onada del temps els va portar del bressol a la tomba», segons paraules de Stefan Zweig a *El món d'ahir*, un llibre que m'acompanya darrerament. No puc deixar de pensar-hi. «Van viure al mateix país, a la mateixa ciutat, fins i tot gairebé sempre a la mateixa casa; allò que s'esdevenia al món de fora, en realitat s'esdevenia als diaris i no trucava a la seva porta», assenyala el mateix Zweig. Com deu haver estat la vida dels meus pares, pense entre mi, allunyats de la condició econòmica, social i cultural dels pares del gran escriptor? El gaudi de la vida, no ens enganyem, depèn, en primer lloc, del nivell de seguretat econòmica. «Tan sols qui podia mirar el futur sense preocupacions assaboria el present amb bon ànim», remata Zweig, lúcida. I ara els nostres fills posen condicions per als viatges transatlàntics! Això deu ser el progrés, vull suposar. En fi, són pensaments que ara i ací, a punt d'iniciar l'estada a Califòrnia, no em convenen, però que van i vénen quasi sense poder controlar-los.